

MENKUL MALLARIN MİLLETLERARASI SATIŞINA UYGULANACAK HUKUK HAKKINDA 22 ARALIK 1986 TARİHLİ LA HAYE SÖZLEŞMESİ

Yrd. Doç. Dr. Bilgin TIRYAKIOĞLU*

GİRİŞ

Milletlerarası ticari işlem türlerinden, kendisine en çok başvurulardan birisi, hatta en önemlisi milletlerarası satım akdi olduğu için, bu konuda hem milletlerarası özel hukuk kurallarının, hem de maddi hukuk kurallarının birleştirilmesi amacıyla çeşitli milletlerarası kuruluşların birbirleriyle yarışarcasına çalışmalar yapmış olması ve bunların neticesinde satım alanında birçok milletlerarası sözleşmenin akdedilmiş olması kimseye şaşırtıcı gelmemektedir. Milletlerarası özel hukuk kurallarının birleştirilmesi amacıyla yapılan çalışmalar sonucunda ortaya çıkan ilk sözleşme 15 Haziran 1955 tarihi ile anılan *Maddi Menkul Malların Milletlerarası Satımına Uygulanacak Hukuk Hakkındaki La Haye Sözleşmesi*'dir⁽¹⁾. Çalışmamızın konusu olan 1986 tarihli Sözleşme ise bu konudaki en yeni milletlerarası belge olma özelliğini taşımaktadır.

Satım gibi evrensel niteliği olan bir konuyu düzenlemesine rağmen dünya çapında kabul görmeyen 1955 tarihli La Haye Sözleşmesi'nin başarısızlığı, aynı konuyu

(*) A. Ü. Hukuk Fakültesi Devletler Özel Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

(1) Sözleşmenin İngilizce metni için Bk. AJCL., Vol. I, Y. 1952, sh. 275-277; Fransızca metin için bk. *Recueil des Conventions (1951-1988)*, "The Permanent Bureau of the Hague Conference on Private International Law", sh. 12-14. Sözleşme La Haye Devletler Özel Hukuku Konferansı'nın yedinci toplantısında imzalanmış ve nihai metni 31 Ekim 1951 tarihinde yayınlanmıştır. Sözleşmenin yürürlüğe giriş tarihi ise 1 Eylül 1964'dür. La Haye Devletler Özel Hukuku Konferansı'nın hazırladığı sözleşmeler ilk onay tarihi dikkate alınarak anıldığı için, bu Sözleşme onu onaylayan ilk devletin bu işlemde bulunduğu tarih olan 15 Haziran 1955 tarihi ile anılmaktadır. Sözleşmeyi onaylayan devletler; Belçika, Danimarka, Finlandiya, Fransa, İtalya, Norveç, İsveç, İsviçre ve Nijerya'dır.

düzenleyen 1986 La Haye Satım Sözleşmesi'nin ortaya çıkmasının başlıca sebebi olmuştur. 1955 Sözleşmesinin başarısız olmasında en önemli rolü, aynı zamanda Sözleşmenin büyük ticaret ülkeleri tarafından benimsenmesine engel olan, Sözleşmenin yetersiz ve kusurlu hükümleri oynamıştır. Bu kusurların yanı sıra, diğer bazı unsurlar da bu başarısızlığı pekiştirmiştir. Bunların en önemlisi, gelişmekte olan ülkelerin Sözleşmenin hazırlık çalışmalarına katılmayı ve bu devletlerin menfaatlerinin göz önünde bulundurulmaması, Sözleşmenin sadece Kara Avrupası ülkelerinin "civilist" hukuk anlayışını yansıtmasıdır. Bütün bunlar Sözleşmenin "common law" ülkeleri ve gelişmekte olan ülkeler tarafından benimsenmemesi ve Nijerya dışında, hepsi Batı Avrupa ülkesi olan toplam dokuz devlet tarafından onaylanması sonucunu doğurmuştur. 1955 tarihli Sözleşmenin başarılı olmasını engelleyen ve Sözleşmenin kendisinden kaynaklanmayan bazı sebepler de vardı. Bunlardan ilki, Sözleşmenin yürürlüğe girdiği 1964 tarihinde, bu kez milletlerarası unsurlu satım akitlerine uygulanacak maddi hukuk kurallarını birleştiren ve "Yeknesak Satım Hukuku Sözleşmeleri" olarak anılan iki sözleşmenin UNIDROIT himayesinde hazırlanarak imzaya açılması idi⁽²⁾. Anılan Sözleşmeler milletlerarası özel hukuk kurallarına uygulama alanı tanımadığı için çoğu ülke, 1955 La Haye Sözleşmesi'ni onaylama ihtiyacını duymamıştır⁽³⁾. İkinci sebep ise, daha sonraki yıllarda UNCITRAL tarafından gerçekleştirilen satım ilişkisi maddi hukuk kurallarının birleştirilmesi yolundaki çalışmaların, 1955 tarihli Sözleşmeye karşı takınılan olumsuz tavrı desteklemesi idi. Bu gelişmeleri takiben, La Haye Devletler Özel Hukuku Konferansı'nın Ekim 1980'de yapılan 14. oturumunda alınan bir karar, 1986 tarihli La Haye Satım Sözleşmesi'nin akdedilmesine giden yolu açmıştır. Bu oturumda 1955 tarihli La Haye Satım Sözleşmesi'nin gözden geçirilmesi karara bağlanmıştır. Bu amaçla başlatılan çalışmalar, aynı konuda yeni bir sözleşmenin, 22 Aralık 1986 tarihli Menkul Malların Milletlerarası Satımına Uygulanacak Hukuk Hakkında La Haye Sözleşmesinin⁽⁴⁾, akdedilmesi ile noktalanmıştır.

30 Ekim 1985 tarihinde, 1955 La Haye Satım Sözleşmesi'nin gözden geçirilmesi amacıyla La Haye'de toplanan diplomatik konferans, Ekim 1980'de toplanan 14'üncü oturumda alınan "konferansa üye olmayan devletlerin de konferansın çalışmalarına katılması" kararı neticesinde geniş bir katılım ile gerçekleşmiştir. Bu durum, milletlerarası ticaret hayatının en önemli vasıtalarından biri olan satım akitlerine uygu-

(2) 1 Temmuz 1964 tarihli bu Sözleşmelerden ilki "Maddî Menkul Malların Milletlerarası Satımı Hakkında Yeknesak Hukuk Sözleşmesi", ikincisi ise, "Maddî Menkul Malların Milletlerarası Satımına Dair Akitlerin Kuruluşu Hakkında Yeknesak Hukuk Sözleşmesi"dir. Sözleşmelerin İngilizce ve Fransızca metinleri için Bk. GRAVESON, R. H. / COHN, E. J. / GRAVESON, D. M.: Uniform Laws on International Sales Act 1967, London 1968, sh. 124-191.

(3) PALICHET, M.: "La Vente Internationale de Marchandises et le Conflit de Lois", Rec. des Cours., T. 201, Y. 1987/I, sh. 47-48.

(4) Sözleşmenin İngilizce ve Fransızca metinleri için Bk. "Hague Conference on Private International Law", Extraordinary Session, Final Act, The Hague, 30 Ekim 1985, sh. 1-10; Recueil des Conventions (1951-1988), sh. 326-339.

lanacak hukuk konusundaki çalışmalara sınırlı sayıda devletin katılımından kaynaklanan "dünya çapında benimsenmeme" tehlikesini başlangıçta bertaraf etmiştir. Diplomatik konferansa farklı ekonomik, siyasi ve hukuki yapıları temsil eden geniş ölçüde katılımın olması, 1986 La Haye Sözleşmesi'ni 1955 Sözleşmesi'ne göre daha ayrıntılı ve karmaşık bir metin haline getirmiştir. Ne var ki, çok sayıda ülkenin katılımı ile hazırlanan bir milletlerarası sözleşmenin hükümleri üzerinde uzlaşma sağlanabilmesi de ancak bu şekilde mümkün olabilmektedir.

I- Sözleşmenin Yapısı

Sözleşme dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde (m. 1-6) Sözleşmenin uygulama alanı düzenlenmiştir. Birinci bölümün dışında Sözleşmenin 21/I (a) ve 24. maddelerinde de uygulama alanına ilişkin kurallar yer almaktadır. İkinci bölümde (m. 7-13) uygulanacak hukukun tespitine ilişkin hükümlere yer verilirken, üçüncü bölüm (m. 14-24) genel hükümlere, dördüncü bölüm ise (m. 25-31) nihaî hükümlere ayrılmıştır.

II- Sözleşmenin Uygulama Alanı

A) Sözleşmenin Coğrafi Uygulama Alanı

Sözleşmenin coğrafi bakımdan uygulama alanı 1. maddede tespit edilmiştir. Buna göre Sözleşme;

(a) iş yerleri farklı devletlerde bulunan taraflar arasındaki satım akitlerine (m. 1/I (a)),

(b) farklı devletlerin kanunları arasında bir seçimi içeren bütün durumlardaki satım akitlerine (m.1 /I (b)) uygulanacaktır.

Aynı madde uyarınca, birinci maddenin I (b) bendinde sözü edilen farklı devletlerin kanunları arasındaki seçimin, sadece tarafların uygulanacak hukuk üzerinde anlaşmış olmalarından kaynaklanmaması gerekir. Uygulanacak hukukun seçimi, mahkeme seçimi veya hakeme başvurulması kaydı ile birlikte bulursa bile m. 1/I (b) anlamında bir seçim söz konusu olmayacaktır.

Bu maddeden çıkan sonuç şudur: Sözleşme iki durumdan birinin gerçekleşmesi halinde uygulanacaktır. Ya satım akdi, farklı devletlerde iş yeri bulunan taraflar arasında akdedilmiş olacaktır. Ya da satım akdinin somut şartları birden çok devletin hukukunu karşı karşıya getirdiği için bunlardan birinin seçimi gerekecektir. Yani kanunlar ihtilâfi problemi ortaya çıkacaktır. Ancak, tarafların satım akdine uygulanacak hukuku seçmiş olmaları, böyle bir ihtilâfin ortaya çıktığı sonucuna varmayı tek başına sağlamaya yeterli

etki doğurmayacaktır. Böylece, iç satım akitleri Sözleşmenin uygulama alanı dışında bırakılmış olmaktadır.

Aslında, 1. maddenin I (b) bendinde yer alan "*durumun farklı devlet hukukları arasında bir seçimin yapılmasını gerektirmesi*" ölçütü, tarafların iş yerlerinin farklı devletlerde bulunması ihtimalini de içine almaktadır. Ancak Sözleşmeyi müzakere edenlerin bir uzlaşmaya varamaması, birinci maddede iki ölçütün birden kabulüne neden olmuştur. Çünkü, bir grup temsilci milletlerarası satımın, farklı devletlerde iş yerleri bulunan alıcı ve satıcı arasındaki satım olarak tanımlanması görüşünde ısrar ederken, çoğunluğu oluşturan diğer bir grup ise milletlerarası satımı kanunlar ihtilâfinin varlığına dayandırmak, dolayısıyla Sözleşmenin uygulama alanını geniş tutmak görüşünü savunuyordu⁽⁵⁾. Sonuçta birinci maddeye çekince konularak uzlaşma sağlanması yolu tercih edilmiştir. Yirmibirinci maddenin ilk fıkrasının (a) bendinde kabul edilen çekince, ikinci sistemi kabul etmek istemeyen devletlere, Sözleşmenin uygulama alanını, iş yerleri farklı ülkelerde bulunan satımlar ile sınırlama imkânı vermiştir. Bu çekinceyi kullanan devletler, alıcı ve satıcının iş yerlerinin farklı devletlerde bulunmadığı bir kanunlar ihtilâfı meselesi ile karşılaştıklarında, yani birinci maddenin (b) bendinde öngörülen durumlarda, Sözleşmeyi değil, iç milletlerarası özel hukuk kurallarını uygulayacaklardır.

Sözleşmenin 6. maddesi, Sözleşmeye göre belirlenen yetkili hukukun âkit olmayan bir devlet hukuku olması halinde de uygulanacağını belirtmekle, Sözleşmenin satım alanında yeknesak milletlerarası özel hukuk kuralları getiren niteliğini vurgulamaktadır.

B) Sözleşmenin Satım Türleri Bakımından Uygulama Alanı

Sözleşme, bir yandan emtiadan ne anlaşılması gerektiğini, öte yandan bazı akit türlerinin ne zaman satım akdi olarak kabul edileceğini açıklayarak kendi uygulama alanını konu bakımından tayin etmektedir.

Sözleşmenin 3. maddesinde gemilerin, teknelerin, botların, *hovercraft* ve hava gemilerinin Sözleşmenin uygulanması bakımından emtia kabul edildiğini belirtmektedir.

Sözleşme, 4. maddesinin birinci ve ikinci fıkrasında ise, karma nitelik arz eden âkitlerin hangi durumda satım olarak kabul edileceğini açıklamaktadır. Anılan maddenin ilk fıkrasına göre imalât veya üretim yoluyla mal temini için yapılan âkitler, Sözleşmenin uygulanması bakımından, satım akdi olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla bu tür âkitler Sözleşmenin kapsamına girmektedir. Ancak siparişi veren taraf imalât veya üretim için gerekli maddelerin önemli bir kısmını karşılamayı üstlenmiş ise, akit satım akdi olarak nitelendirilmeyecek ve Sözleşmenin kapsamı dışında kalacaktır. Dördüncü maddenin ikinci fıkrası ise, satım akdi ile hizmet akdi arasında bir ayırım yapmaktadır.

(5) Bk. Conclusions of Special Commission of December 1982, Prel. Doc. No. 2, La Haye 1983, sh. 19.

Anılan fıkra uyarınca, akdin şartları çerçevesinde, malı temin eden tarafın borçlarının ağırlıklı kısmı emek veya diğer hizmetlerin teminine yönelik ise, bu akit satım akdi olarak kabul edilmeyeceğinden Sözleşmenin kapsamı dışında kalacaktır.

Sözleşmenin ikinci maddesinde, cebri icra yoluyla veya hâkimin izni ile yapılan satışlar; hisse senedi, hisse, tahvil, kıymetli evrak veya para satışları ile tüketici satışları⁽⁶⁾ Sözleşmenin uygulama alanı dışında kalan satım tipleri olarak belirlenmiştir.

III- Sözleşmeye Göre Satım Akitlerine Uygulanacak Hukukun Tayini

Sözleşmenin ikinci bölümü iki kısma ayrılmıştır. Birinci kısım (m. 7-11) "uygulanacak hukukun tayini" başlığını taşımaktadır. Yedinci maddeye göre, satım akdine uygulanacak hukuk, taraflarca seçim yapılmışsa, "tarafların seçtiği hukuk"dur. Böylece, Sözleşme irade muhtariyeti ilkesine öncelik vermiştir. Sekizinci madde, seçimin olmadığı hallerde, objektif bağlama kuralını satıcının hukuku olarak tespit etmiş ve bu kuralın uygulanma şartları ve istisnalarını düzenlemiştir. Sözleşmenin 9. maddesinde ise, açık arttırma ve borsalarda yapılan satım akitlerine uygulanacak hukuk belirtilmiştir. Onuncu madde, hukuk seçiminin geçerliğine uygulanacak hukuku, 11. madde akdin şekline uygulanacak hukuku belirlemektedir. Bu bölümün ikinci kısmı (m. 12-13), Sözleşmeye göre uygulanacak hukukun kapsamını çizmektedir.

A) İrade Muhtariyeti Prensipleri ve Sübjektif Bağlama

Sözleşmenin 7. maddesinde, taraflara, akitlerine uygulanacak hukuku seçme konusunda sınırsız bir özgürlük tanınmıştır. Söz konusu maddenin ilk fıkrasında, satım akdinin taraflarca seçilen hukuka tâbi olacağı belirtildikten sonra, tarafların bu konuda yaptıkları anlaşmanın açık olması ya da akdin hükümleri ile tarafların davranışlarının bir bütün olarak değerlendirilmesi sonucu varlığın belirlenmesi gerektiği hükme bağlanmıştır. Buradan çıkan sonuç şudur: Sözleşme zımnî hukuk seçimini yasaklamadığı için böyle bir seçim her zaman için mümkündür; ancak farazi hukuk seçimine cevaz verilmemiştir.

Sözleşmenin 7. maddesinin ilk fıkrasında, "böyle bir seçim, akdin bir kısmı ile sınırlı olabilir", denilmek suretiyle kısmî hukuk seçimine imkân tanınmıştır. Bu durumda tarafların, aralarındaki akde birden çok hukukun uygulanmasını kararlaştırmaları da

(6) Sözleşme, tüketici satışlarını kapsamı dışında tutarken, tüketici satışlarının bir tanımını yapma ve bu tanım çerçevesinde olan satışları kapsamı dışında tutma yolunu tercih etmiştir. Bu tanıma göre "ev işlerinde veya aile kullanımı veya kişisel kullanım için malların satışına" Sözleşme uygulanmayacaktır. Ancak, satıcı, akdin kuruluşu esnasında, söz konusu malların belirtilen amaçlarla kullanılmak üzere satın alındığını bilmeli ya da bilebilecek durumu da olmalıdır. Aksi takdirde satım bu Sözleşmenin uygulama alanına girecektir.

mümkün hale gelmiştir. Birden çok hukukun seçimi akdin parçalanmasına neden olmaktadır. Ne var ki, irade muhtariyeti bir kez kabul edildikten sonra, parçalanmaya yol açtığı gerekçesiyle, kısmî seçimi reddetmek, irade muhtariyeti ilkesinin amacına ters düşerdi⁽⁷⁾.

Yedinci maddenin II. fıkrası hukuk seçiminin zamanı bakımından da taraflara serbesti tanımıştır. Taraflar akdin kuruluşu sırasında veya kuruluşundan sonra seçim yapabilecekleri gibi, akdin ifası sırasında da seçim yapabilir; hatta yapmış oldukları seçimi değiştirebilirler. Ancak, yine aynı madde hükmü uyarınca, sonradan yapılan seçim veya değişiklik, akdin şekli geçerliğine hanel getirmemeli ve üçüncü kişilerin haklarını olumsuz yönde etkilememelidir.

Hukuk seçiminin geçerliğine hangi hukukun uygulanacağı ise 10. maddede belirtilmiştir. Anılan madde uyarınca, hukuk seçiminin geçerli olup olmadığı konusunda öncelikle 7. maddenin şartları gerçekleşmiş olmalıdır. Eğer açık veya zımnî bir seçim varsa, artık bu seçimin varlığı ve aslî geçerliği ile ilgili diğer sorunlar tarafların seçtiği hukuka tâbi olacaktır. Seçilen hukuk seçim anlaşmasını geçersiz kabul ettiği takdirde, 8. maddede yer alan objektif bağlama kuralları uygulanacaktır.

B) "Saticının İş Yeri Hukuku" Kuralı ve Objektif Bağlama

Sözleşmenin belki de en karmaşık maddesi, objektif bağlama kuralını tespit eden sekizinci maddedir. Bu maddenin ilk fıkrasında, akde uygulanacak hukukun taraflarca seçilmemiş olduğu hallerde satıma uygulanacak hukukun, **saticının iş yeri hukuku** olacağı öngörülmektedir. İkinci fıkra satıcının iş yeri hukukunun uygulanması ilkesinden sapılacak halleri belirtmekte ve bu durumlarda **alıcının iş yeri hukukunun** uygulanmasını öngörmektedir. Üçüncü fıkra satıcının veya alıcının iş yeri hukukunun uygulanması kuralına istisna getirmektedir. Bu istisnai hallerde **daha yakın irtibatlı hukuk** uygulanacaktır. Dördüncü madde ise, âkit devletlere daha yakın irtibatlı hukuku uygulamama imkânını tanımaktadır. Beşinci fıkra ise, şartları gerçekleşse bile daha yakın irtibatlı hukukun değil de, ilk iki fıkranın Viyana Sözleşmesi⁽⁸⁾ lehine uygulanmasını öngörören istisnaî bir hüküm getirmektedir.

Görüldüğü üzere, uygulanacak hukukun objektif olarak tayin edildiği hallerde tarafların "iş yeri" bağlama noktası önem kazanmaktadır. Tarafların birden çok iş yerinin olması halinde hangi iş yerinin dikkate alınacağı Sözleşmenin 14. maddesinde

(7) TEKİNALP, G.: Milletlerarası Özel Hukuk, Bağlama Kuralları, B. 4, İstanbul 1992, sh. 246; LANDO, O.: "Contracts" International Encyclopedia of Comparative Law, Vol. III, Private International Law, Ch. 24, sh. 43-44.

(8) Viyana Sözleşmesi olarak anılan "11 Nisan 1980 tarihli Emtianın Milletlerarası Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi" 1 Ocak 1988 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sözleşmenin İngilizce ve Almanca metinleri için Bk. RabelsZ Vol. 51, Y. 1987, sh. 134-186.

belirtilmiştir. Anılan madde uyarınca, eğer taraflardan birinin birden çok iş yeri varsa, akdin kuruluşundan önce veya kuruluşu anında taraflarca bilinen veya düşünülen şartlar çerçevesinde akit ve akdin ifası ile en sıkı irtibatı bulunan iş yeri esas alınacaktır. Aynı maddenin ikinci fıkrasına göre taraflardan birinin iş yeri bulunmuyorsa, onun mutad meskeni esas alınacaktır.

1- Satıcının İş Yeri Hukuku (m. 8/I)

Satım akdine uygulanacak hukukun taraflarca tayin edilmediği durumlarda, akit, satıcının akdin kuruluşu anında iş yerinin bulunduğu ülke hukuku tarafından idare edilir.

Satıcının iş yerinin bulunduğu ülke hukukunun uygulanması, sonuçta akdi karakterize eden edimi ifa edecek olan tarafın hukukunun uygulanması anlamına gelmektedir. Zira karakteristik edim çoğu akitlerde ortak olan para ediminin karşılığında ifa edilecek edimdir. Satım akdinde karakteristik edim, satış bedelini ödeme borcunun karşılığını teşkil eden, satılan malların alıcıya teslimidir ve satıcı tarafından ifa edilir⁽⁹⁾. Satıcının edimini ifa edeceği yer ise genellikle onun iş yeridir.

2- İstisnalar

(a) Alıcının İş Yeri Hukuku (m. 8/II)

Hukuk seçiminin olmadığı hallerde kural satıcının iş yeri hukukunun uygulanması olmakla beraber, 8. maddenin ikinci fıkrasında bazı istisnaî hallerde satım akdine, alıcının iş yerinin bulunduğu ülke hukuku uygulanabilecektir. Bu istisnaî haller anılan fıkra da şöyle belirtilmiştir:

a- Akdin müzakeresi alıcının ülkesinde yapılmış ve akit o ülkede hazırlar arasında kurulmuş ise,

b- satıcının malları teslim borcunu alıcının ülkesinde ifa edeceği akitte açıkça öngörülmüşse,

c- akit esasen alıcının tesbit ettiği şartlarda ve alıcının icaba daveti üzerine kurulmuş ise.

Bu üç halden birisi gerçekleşmiş ise, alıcının akdin kuruluşu anındaki iş yerinin bulunduğu ülke hukuku uygulanacaktır.

Sözleşmenin 8. maddesinin ilk iki fıkrasında yer alan satıcının ve alıcının iş yeri hukukunun uygulanmasına ilişkin objektif bağlama kuralları, milletlerarası ticaret hayatında hukuki güvenlik ve öngörülebilirliği sağlayan kurallardır. Zira taraflar akdî

(9) TEKİNALP, Milletlerarası Özel Hukuk, sh. 265; ULUOCAK, N.: Milletlerarası Özel Hukuk Dersleri, İstanbul 1989, sh. 206; RABEL, E.: Conflict of Laws: A Comparative Study, Vol. III, Chicago 1950, 55-56.

ilişkiye girdikleri anda, aralarındaki akdin hangi hukuka tâbi olacağını bilme şansına sahiptirler.

(b) *Daha Yakın İrtibatlı Hukuk (m. 8/III)*

Satıcının hukukunun uygulanmasına dair sekizinci maddenin ilk fıkrasında yer alan kural ile aynı maddenin ikinci fıkrasındaki satıcının hukukunun uygulanmasına, alıcının hukuku lehine istisna getiren kural, satım akdinin başka bir ülke hukuku ile daha yakın irtibatlı olması halinde uygulanmayabilecektir. Sekizinci maddenin III. fıkrası, taraflar arasındaki iş ilişkileri gibi şartlar bir bütün olarak göz önüne alındığı takdirde, ilk iki fıkraya göre tayin edilen hukuka nazaran akdin başka bir ülke hukuku ile daha yakın irtibatlı olduğu ortaya çıkıyorsa, satım akdinin bu hukuka tâbi olacağını belirtmektedir. Bu hüküm ile, hukuk seçiminin olmadığı hallerde üçüncü bir objektif bağlama kuralı belirlenmiş olmaktadır. Daha yakın irtibatlı hukuk bağlama kuralı, hukuki güvenlik ve öngörülebilirliği sağlayan katı objektif bağlama kurallarının somut olayın özelliklerine uygun düşmediği, gayri âdil sonuçlar doğurduğu durumlarda başvurulabilen esnek bir kuraldır. Esnek kurallar somut olay adaletini sağlamakla beraber, çoğu durumda hukuki güvenlik ve öngörülebilirlik ihtiyaçlarına ters düşebilirler. Bu nedenle bu kuralların tamamen istisnaî nitelik taşıması gerekir. Sekizinci maddenin ilk iki fıkrasında satıcının ve alıcının hukukunun uygulanacağı haller çok net bir şekilde belirtildiği için daha yakın irtibatlı hukukun uygulanmasına imkân veren III. fıkra hükmünün uygulanması da çok istisnaî hallerde mümkündür. Üstelik, sekizinci maddenin üçüncü fıkrasında bu hükmün istisnaî olarak uygulanacağı açıkça ifade edilmektedir.

(c) *"Daha Yakın İrtibatlı Hukuk" Bağlama Kuralına Çekince Koyma Hakkı (m. 8/IV)*

Sekizinci maddenin dördüncü fıkrasında, âkit devletlere, istisnaî hallerde daha yakın irtibatlı hukukun uygulanmasına imkân tanıyan üçüncü fıkra hükmünü uygulamama hakkı verilmiştir. Buna göre, akdin kuruluşu sırasında, alıcı ve satıcının iş yeri, söz konusu üçüncü fıkra hükmünün uygulanmasına çekince koyan devletlerde⁽¹⁰⁾ bulunuyorsa, şartları gerçekleşmiş olsa bile akitle daha yakın irtibatlı hukuk değil, ilk iki fıkrada yer alan satıcının veya alıcının hukuku uygulanacaktır.

(d) *"Daha Yakın İrtibatlı Hukuk" Kuralının Viyana Sözleşmesinin Uygulanması Lehine Sınırlandırılması (m. 8/V)*

Sözleşmenin sekizinci maddesinin üçüncü fıkrasında getirilen ve uygulanması son derece istisnaî hallerde söz konusu olabilecek daha yakın irtibatlı hukuk kuralı,

(10) Bu çekince Sözleşmenin 21. maddesinin ilk fıkrasının (b) bendinde düzenlenmiştir.

anılan maddenin beşinci fıkrası ile bir kere daha sınırlandırılmıştır. Söz konusu fıkra hükmüne göre, alıcının ve satıcının iş yerleri akdin kuruluşu sırasında Viyana Sözleşmesi'ne taraf olan farklı ülkelerde bulunuyorsa, şartları gerçekleşse bile, m. 8/III'deki daha yakın irtibatlı hukuk değil, ilk iki fıkradaki satıcının veya alıcının iş yeri hukuku uygulanacaktır. Bu fıkra hükmü ile, alıcının ve satıcının iş yerlerinin Viyana sözleşmesine taraf olan farklı devletlerde bulunması halinde, hangi hukuk uygulanırsa uygulansın sonuçta Viyana Sözleşmesi'nin, söz konusu ülkelerin hukuku sıfatıyla uygulanması amaçlanmıştır. Sekizinci maddenin son fıkrasında sırf Viyana Sözleşmesi'nin uygulanmasını sağlamak uğruna "daha yakın irtibatlı hukuk" bağlama kuralına sınırlama getirilmiş olması, aslında bu sonucu sağlamak bakımından gerekli bir yol değildir. Zira, Viyana Sözleşmesi, kendi uygulama alanını belirlerken, alıcı ve satıcının iş yerlerinin farklı âkit devletlerde bulunmasını aradığı için, alıcı ve satıcının iş yerleri Viyana Sözleşmesi'nin tarafı olan farklı âkit devletlerde bulunuyorsa, zaten bu durumda Viyana Sözleşmesi uygulanacaktır (Viyana Sözleşmesi, m. 1/I (a)). Viyana Sözleşmesi'nin uygulanma şartı gerçekleşmemiş ise, başka bir sözleşmenin bunu sağlaması zaten mümkün olmayacaktır.

C) Açık Arttırma Yoluyla veya Borsalarda Yapılan Satışlara Uygulanacak Hukuk

Sözleşmenin 9. maddesinde, bu tür satımlarda taraflara uygulanacak hukuku seçme imkânı tanınmıştır. Ancak açık arttırmanın yapıldığı veya borsanın bulunduğu ülke hukukunun, bu tür satımlarda hukuk seçimini yasaklamamış olması gerekir. Bu durumda, satım akdi, 7'nci maddeye uygun olarak tarafların seçtiği hukuka tâbi olacaktır. Eğer taraflar uygulanacak hukuku seçmemişlerse, ya da bu konuda seçim yapılmasına borsa veya arttırma yeri hukuku izin vermiyorsa, objektif bağlama kuralı olarak, arttırmanın yapıldığı veya borsanın bulunduğu yer hukuku uygulanacaktır.

Sözleşmede borsa ve açık arttırmalarda yapılan satışlar bakımından sınırlı da olsa irade muhtariyeti ilkesine yer verilmekle, daha önce akdedilen milletlerarası sözleşmelerde bu satışlarda münhasıran uygulanacağı kabul edilen "inikat yeri" kuralının, bu katı uygulanmasına son verilmiştir.

D) Akdin Şekline Uygulanacak Hukuk

Sözleşmenin 11. maddesinde, akdin şekline uygulanmak üzere alternatif bağlama kuralları getirilmek suretiyle, akdin şeklen geçerli olması mümkün olduğu ölçüde sağlanmak istenmiştir.

Onbirinci maddenin birinci fıkrası, aynı ülkede bulunan alıcı ve satıcı arasında yapılan satım akitlerinin şekline uygulanacak hukuku belirtmektedir. Bu ihtimalde akit, işbu Sözleşme uyarınca akdin esasına uygulanacak hukukun (m. 7, 8 ve 9) veya akdin

yapıldığı yer hukukunun aradığı şekil şartlarına uygunsuzsa şekil bakımından geçerli olacaktır. Burada *locus regit actum* ve Sözleşmeye göre tespit edilen *lex causae* alternatif kurallar olarak öngörülmüştür.

Söz konusu maddenin ikinci fıkrası ise farklı devletlerde bulunan alıcı ve satıcı arasında yapılan akitlerin şekline uygulanacak hukuku düzenlemektedir. Bu ihtimalde akit, işbu Sözleşme uyarınca akdin esasına uygulanacak hukukun (m. 7, 8 ve 9) veya tarafların bulunduğu devletlerden birinin aradığı şekil şartlarına uygun ise şeklen geçerlidir.

Onbirinci maddenin üçüncü fıkrasında, temsilci vasıtasıyla yapılan satım akdinin, temsilcinin işlemi yaptığı anda bulunduğu ülke hukukunun aradığı şekil şartlarına uygun olması halinde, şekil bakımından geçerli olacağı belirtilmektedir.

Satım akdine ilişkin tek taraflı işlemlerin şekli konusunda uygulanacak hukuk ise, aynı maddenin dördüncü fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre 11. maddenin ilk iki fıkrasında yer alan şekil konusundaki alternatif bağlama kuralları tek taraflı işlemlerde de uygulanacaktır.

Sözleşmenin 11. maddesinin son fıkrası, 21. maddesinin (c) bendinde "*kendi kanunları satım akdinin yazılı bir şekilde yapılması veya ispatlanması şartını arayan bir devlet, taraflardan birinin iş yerinin akdin kuruluşu sırasında kendi ülkesinde bulunması halinde akdin şekli geçerliğine işbu Sözleşmeyi uygulamama hakkını saklı tutabilir*" şeklinde ifade edilen çekincenin kullanılması ihtimalini ele almaktadır. Bu durumda, akdin kuruluşu sırasında, taraflardan birinin iş yeri, çekince kullanan devlette ise, satım akdinin şekli geçerliğine, işbu Sözleşme değil, çekince koyan devletin iç kanunlar ihtilâfı kuralları uygulanacaktır.

IV- Uygulanacak Hukukun Kapsamı Dışında Tutulan Haller

A) Ehliyet

Sözleşmenin 5. maddesinin (a) bendinde, ehliyet, uygulanacak hukukun kapsamı dışında bırakılmıştır. Bu durumda âkit devletler, tarafların ehliyetine kendi ihtilâf kurallarını uygulayacaklardır. Sözleşmenin bu şekilde ehliyeti uygulanacak hukukun kapsamı dışında bırakması, taraflardan birinin ehliyetsizliği nedeniyle akdin hükümsüz olmasının sonuçlarını da içermektedir.

Ehliyetin akde uygulanacak hukukun kapsamı dışında tutulması, çoğu milletlerarası sözleşme ve milletlerarası özel hukuk mevzuatında yerleşmiş bir uygulamadır ve ehliyete genellikle ilgilinin kişisel kanunu uygulanmaktadır⁽¹¹⁾.

(11) Hak ve fiil ehliyeti ilgilinin milli kanununa tâbidir (MÖHUK, m. 8/I).

B) *Temsil*

Sözleşmenin 5. maddesinin (b) bendinde, temsil, Sözleşmeye göre tayin edilen hukukun kapsamı dışında bırakılmıştır. Bunun sebebi, temsile uygulanacak hukukun "14 Mart 1978 Tarihli Temsile Uygulanacak Hukuk Hakkında La Haye Sözleşmesi" ile düzenlenmiş olmasıdır⁽¹²⁾. O halde her iki sözleşmeye de taraf olan devletler temsil konusunda 14 Mart 1978 tarihli Sözleşmeyi uygulayacaklardır. Son anılan sözleşmeye taraf olmayan devletler ise, satım akdinde temsile ilişkin sorunlarda kendi kanunlar ihtilâfı kurallarını uygulamak durumundadır⁽¹³⁾.

C) *Mülkiyetin Devri*

Sözleşmenin 5. maddesinin (c) bendinde, mülkiyetin devri, uygulanacak hukukun kapsamı dışında tutulmuştur. Bununla beraber, Sözleşmenin 12. maddesinde uygulanacak hukukun kapsamına giren haller örnek kabilinden sayılırken, söz konusu maddenin ilk üç bendinde mülkiyetin devri ile ilgili bazı sorunların Sözleşmeye göre tayin edilen hukuka tâbi olacağı belirtilmiştir. Buradan çıkan anlam şudur: Salt mülkiyetin devri sorunu Sözleşmenin kapsamı dışındadır. Mülkiyetin devri ile ilgili olan hasar ve yararın geçişi, mülkiyeti muhafaza kayıtlarının etkileri gibi sorunlar, doğrudan doğruya alıcı ve satıcı arasındaki ilişkileri ilgilendirdiğine göre, Sözleşme uyarınca tayin edilen hukuka tâbi olacaktır. Sözleşmede kabul edilen bu çözüm tarzı oldukça karmaşık bir yapı göstermekle beraber, mülkiyetin devri gibi, iç hukuk sistemlerinde oldukça farklı esaslara bağlanmış bir konu üzerinde varılan uzlaşmanın neticesidir.

D) *Satımın Üçüncü Kişilere Etkisi*

Sözleşmenin 5. maddesinin (d) bendi, satımın üçüncü kişiler bakımından etkilerini uygulanacak hukukun kapsamı dışında tutmuştur. Burada, satımın üçüncü kişiler üzerindeki hem mülkiyet hakkından kaynaklanan etkileri, hem de akdî etkileri kastedilmektedir.

E) *Tahkim ve Yetkili Mahkeme Konusundaki Anlaşmalar*

Sözleşmenin 5. maddesinin (e) bendi, tahkim anlaşmasını ve yetkili mahkemenin seçimi konusundaki anlaşmayı uygulanacak hukukun kapsamı dışına çıkarmıştır. Gerek

(12) Sözleşmenin İngilizce ve Fransızca metinleri için Bk. *Recueil des Conventions (1951-1988)*, s. 252-263.

(13) Türk hukukunda, temsile uygulanacak hukuk MÖHUK'da belirtilmemiştir. Doktrinde, temsilin, soyut ve bağımsız nitelikte bir ilişki olması sebebiyle, işlem güvenliği göz önünde tutularak temsil yetkisinin etki alanı hukukuna tâbi olacağı ileri sürülmektedir: TEKİNALP, G.: *Türk Devletler Hususi Hukukunda Temsil Yetkisi*, İstanbul 1977, sh. 137.

tahkim anlaşması, gerek yetki anlaşması satım akdinde ver olsa bile bağımsız bir akit niteliği taşıdığı için, kendi akit statüsüne tâbi olacaktır. Bu bakımdan, (e) bendinde yer alan hükmün makul bir çözüm tarzı içerdiği kabul edilmek gerekir.

V- Uygulanacak Hukukun Kapsamı

Sözleşmenin 12. maddesi, uygulanacak hukukun kapsamına giren halleri örnek vermek suretiyle saymaktadır. Anılan maddenin (a) bendinde akdin yorumu; (b) bendinde akdin ifası, tarafların hakları ve borçları; (c) ve (d) bendinde sırasıyla yarar ve hasarın alıcıya geçtiği an; (f) bendinde akdin ifa edilmemesinin sonuçları, uygulanacak hukukun kapsamına giren haller olarak belirlenmiştir. Ancak 12. maddenin (f) bendi, akdin ifa edilmemesinin sonuçları ile ilgili olarak uygulanması gereken hâkimin usul hukukuna giren konuları, bu bendin kapsamı dışında tutmuştur. Onikinci maddenin (e) bendinde, mülkiyetin devri konusunu da ilgilendiren mülkiyeti muhafaza kayıtlarının geçerliği ve taraflar arasındaki hükümlerinin Sözleşme uyarınca tayin edilen satım statüsüne girdiği belirtilmektedir. Onikinci maddenin (g) bendi borçların sona erme nedenleri ile zamanaşımına ve hak düşürücü sürelerle ilişkin konuları uygulanacak hukukun kapsamına dahil etmiştir⁽¹⁴⁾. Onikinci maddenin (h) bendi, satım akdinin hükümsüzlüğünün sonuçlarını Sözleşme vasıtasıyla tayin edilen hukuka tâbi kılmaktadır. Ancak, burada, Sözleşmenin 5. maddesinin (a) bendi uyarınca, taraflardan birinin ehliyetsizliğinden kaynaklanan hükümsüzlük hallerinin Sözleşmenin kapsamı dışında tutulmuş olduğunu hatırlamak gerekir.

Akdin kuruluşu ve aslî geçerliği, 12. maddede, uygulanacak hukukun kapsamına giren haller arasında sayılmamıştır. Bu konu Sözleşmenin 10. maddesinin II. fıkrasında düzenlenmiş ve akdin geçerli olması ihtimali çerçevesinde ele alınarak, Sözleşmeye göre tayin edilen hukukun kapsamına gireceği belirtilmiştir. Buna göre, eğer akit geçerli olsaydı, bu akde Sözleşme uyarınca hangi hukuk uygulanacak idiyse, akdin kuruluşu ve aslî geçerliği de o hukuka tâbi olacaktır. Ancak, taraflardan biri akde veya onun bir hükmüne veya hukuk seçimine rıza göstermediğini ileri sürüyorsa, bunu ortaya koymak amacıyla, Sözleşme başka bir hukukun uygulanacağını göstermiş olsa bile, kendi iş yerinin bulunduğu devlet hukukuna dayanabilecektir. Bu hükmün uygulanabilmesi için akdin veya hukuk seçiminin geçerliğinin bizatihî Sözleşmenin gösterdiği hukuka uygun olarak tespit edilmesinin makul olmayacağı şartlardan anlaşılmalıdır.

(14) Ancak 21. maddenin (d) bendinde bu fıkra hükmünün uygulanması bakımından âkit devletlere çekince koyma hakkı tanınmıştır. Buna göre bir devlet 12. maddenin (g) bendini, hak düşürücü sürelerle ve zamanaşımı konularına etki yaptığı ölçüde uygulamayacağını bildirebilecektir. Böylece zamanaşımının akit statüsüne tâbi olmasını kendi hukuk sistemiyle bağdaştıramayacak ülkelere, kendi usul hukuku ilkelerine ters düşen bir vecibeden kurtulma fırsatı verilmiştir.

Sözleşmenin 13. maddesi, uygulanacak hukukun kapsamını sınırlayan bir istisnaya yer vermiştir. Anılan madde, malların muayene usul ve tarzlarını, muayenenin yapıldığı devletin hukukuna tâbi kılmıştır. Ancak taraflar muayenenin usul ve tarzı konusunda açıkça aksini kararlaştırdıkları, yani bu konuda uygulanacak hukuku açıkça kararlaştırdıkları takdirde, 13. maddedeki muayene yeri hukuku değil, kararlaştırılan hukuk uygulanır. Ne var ki, sadece hukuk seçimine dair genel bir beyan, muayene yeri hukukunun uygulanmasına engel olmayacaktır.

VI- Milletlerarası Özel Hukukun Bazı Genel Problemleri ve Sözleşmenin Yaklaşımı

A) Atıf

Sözleşmenin 15. maddesi, Sözleşmenin uygulanması bakımından "hukuk" teriminin bir devlet ülkesinde, o devletin kanunlar ihtilâfı kuralları dışında, yürürlükte olan hukuku ifade ettiğini belirterek atfı reddetmektedir. Zaten, özel bir konuda kanunlar ihtilâfı kurallarının birleştirilmesini amaçlayan bir sözleşmenin, kendi öngördüğü bağlama kuralları vasıtasıyla uygulanacağı belirlenen bir devlet hukukunun, o devletin ihtilâf kurallarını da içerdiğini kabul etmesi, yöneldiği yeknesaklaştırma amacını inkâr etmesi anlamına gelirdi⁽¹⁵⁾.

B) Doğrudan Uygulanan Kurallar

Sözleşmenin 17. maddesi, mahkemenin mensup olduğu devletin **doğrudan uygulanan kurallarının** tatbikine işbu Sözleşmenin engel olmayacağını belirtmektedir. O halde, bir âkit devlet mahkemesi, kendi ülkesindeki doğrudan uygulanan kuralları - kapsamına giren konularda- bu Sözleşmeye rağmen uygulayabilecektir. Sözleşme mahkemenin bulunduğu devletin bu nitelikteki kurallarının uygulanmasını kabul ederken, üçüncü devletlerin doğrudan uygulanan kuralları konusunda suskun kalmıştır. Sözleşmede üçüncü devletlerin doğrudan uygulanan kurallarından söz edilmemiş olması bu kuralların göz önüne alınmasının yasaklandığı anlamına gelmemektedir⁽¹⁶⁾.

C) Kamu Düzeni

Sözleşmenin 18. maddesinde, Sözleşme tarafından tayin edilen hukukun uygulanmasının kamu düzenine açıkça aykırı olması halinde, onun uygulanmasının red-

(15) Bk. ÇELİKEL, A.: Milletlerarası Özel Hukuk, B. 3, İstanbul 1992, sh. 115; NOMER, E.: Devletler Hususi Hukuku, B. 6, İstanbul 1990, sh. 167.

(16) LANDO, "The 1985 Hague Convention on the Law Applicable to Sales", *RebelsZ.*, Vol. 51, Y. 1987, sh. 78.

dedilebileceği belirtilmektedir. Madde, açıkça aykırılık demek suretiyle, kamu düzeninin istisnai niteliğini vurgulamış ve âkit devlet mahkemelerinin kendi ülkelerinin kamu düzenini her fırsatta bahane ederek, Sözleşmeyi uygulamaktan kaçınmalarına engel olmak istemiştir⁽¹⁷⁾.

VII- Sözleşmenin Uygulanmasına İlişkin Bazı Sorunlar

A) 1986 La Haye Sözleşmesi'nin 1955 La Haye Sözleşmesi'nin Yerini Alması

Bir devletin aynı anda hem 1986 La Haye Satım Sözleşmesi'ne, hem de 1955 La Haye Satım Sözleşmesi'ne taraf olması 1986 La Haye Sözleşmesi'nin 28. maddesi uyarınca mümkün değildir. Anılan madde, 1955 tarihli Sözleşmeye taraf olan ve 1986 tarihli Sözleşmeye katılmak isteyen bütün devletler bakımından, 1986 Sözleşmesinin, yürürlüğe girdiği andan itibaren, 1955 La Haye Sözleşmesi'nin yerini alacağını belirtmektedir. Bu durumda, 1955 Sözleşmesine taraf olup da yeni Sözleşmeye katılmak isteyen bir devlet, önceki Sözleşme ile bağlı olmadığını beyan etmek mecburiyetinden kurtarılmıştır.

B) Sözleşmenin Zaman Bakımından Uygulanması

1986 Sözleşmesinin 24. maddesine göre, Sözleşme, bir âkit devlette, kendisinin yürürlüğe girmesinden sonra akdedilen satım akitlerine uygulanacaktır.

C) Federal veya Hukuku Birleştirilmemiş Bir Devlet Hukukunun Sözleşme Tarafından Uygulanacak Hukuk Olarak Gösterilmesi

Sözleşmenin 20. maddesi uyarınca, satım konusunda farklı hukuk sistemleri bulunan bir devlet, bu kısmî hukuk sistemlerinde yürürlükte bulunan kanunlar arasındaki ihtilâfa Sözleşmeyi uygulamak mecburiyetinde değildir. Bu durumda, ilgili devlet kendi dahili kanunlar ihtilâfı kurallarını uygulama imkânına sahip kılınmıştır.

Sözleşmeye göre tayin edilen hukuk, kısmî hukuk sistemleri bulunan bir devletin hukuku ise, kısmî hukuk sistemlerinden hangisinin uygulanacağı, Sözleşmenin 19. maddesinde hükme bağlanmıştır. Böyle bir durumda uygulanacak hukuk, örneğin, satıcının iş yeri hukuku ise, onun iş yerinin bulunduğu bölgede yürürlükte olan hukuktur.

(17) MÖHUK.'un 5. maddesinde de kamu düzenine aykırılığın açık olması aranmıştır: "Yetkili yabancı hukukun belli bir olayda uygulanan hükmünün Türk kamu düzenine açıkça aykırı olması halinde bu hüküm uygulanmaz.."

D) Sözleşmenin Konuya İlişkin Diğer Sözleşmeler Karşısında Uygulanma Alanı

1986 La Haye Sözleşmesi'nin 22. maddesinin ilk fıkrası, satıma uygulanacak hukuku tayin etme amacıyla yapılmış veya yapılacak olan milletlerarası sözleşme veya anlaşmalarının, kapsamlarına giren konular bakımından, kendisine nazaran öncelikle uygulanmalarına imkân vermektedir. Bu öncelik, 22. maddede anılan türden bir sözleşme veya anlaşmanın, kendisinin uygulanma alanını, münhasıran, *tarafların iş yerlerinin farklı âkit devletlerde bulunması şartına bağlı surette belirlemiş olması halinde söz konusudur.*

Aynı maddenin ikinci fıkrası, 1986 La Haye Satım Sözleşmesi'nin kapsamına giren satım akitleri ile ilgili (temsil, ehliyet, zamanaşımı gibi) belli bir konuyu düzenleyen ve bir âkit devletin taraf olduğu veya olacağı, milletlerarası sözleşmelerin, kendisine nazaran uygulanma önceliği olacağını belirtmektedir.

Sözleşmenin 23. maddesinin (a) bendinde 1980 Viyana Satım Sözleşmesi'nin, (b) bendinde ise 1974 tarihli Zamanaşımına İlişkin New York Sözleşmesi⁽¹⁸⁾ ile onu değiştiren 11 Nisan 1980 tarihli Protokolün⁽¹⁹⁾ uygulanmasına öncelik tanınmıştır. Diğer bir ifade ile 1986 La Haye Satım Sözleşmesi ile birlikte, anılan Sözleşmelere de aynı anda taraf olmuş bir âkit devlet, eğer uygulama şartları gerçekleşmiş ise, bu Sözleşmeleri öncelikle uygulayacaktır.

E) Sözleşmenin Yorumu

1986 la Haye Sözleşmesi'nin 16. maddesine göre, Sözleşmenin yorumu yapılırken iki noktaya dikkat edilecektir. Herşeyden önce, Sözleşmenin milletlerarası niteliği daima göz önünde tutulacaktır. İkinci olarak, Sözleşmenin uygulanmasında yeknesaklık ihtiyacının giderek daha çok karşılanmasına önem verilecektir.

Sonuç

La Haye Devletler Özel Hukuku Konferansı'na üye olmayan devletlerin de katılımıyla hazırlanan 1986 La Haye Satım Sözleşmesi, milletlerarası ticari toplumun ihtiyaç duyduğu, satıma ilişkin yeknesak ihtilâf kurallarını getirerek büyük bir boşluğu doldurmuştur. Çok sayıda ülkenin katılımı, Sözleşmenin getirdiği kurallar üzerinde uzlaşmayı gerekli kılmış ve bu sağlanmıştır. Doğal olarak, uzlaşma endişesi, Sözleşmenin yeknesaklığı sağlama amacından zaman zaman uzaklaşılmasına sebep

(18) "Maddi Menkul Malların Milletlerarası Satımı Konusunda Zamanaşımına İlişkin 14 Haziran 1974 tarihli New York Sözleşmesi". Sözleşmenin İngilizce metni için Bk. AJCL., Vol. 23, Y. 1975, sh. 356-362.

(19) Protokolün İngilizce ve Almanca metni için Bk. RabelsZ Vol. 51, Y. 1987, sh. 186-195.

olmuştur. Buna rağmen, Sözleşme, satım akdi gibi evrensel bir konuda kanunlar ihtilâfı kurallarının birleştirilmesi düzeyinde başarıya ulaşmış bir sözleşme olarak kabul edilmek gerekir.

KISALTMALAR

AJCL	:	American Journal of Comparative Law
B.	:	Bası
Bk./bk.	:	Bakınız
Ch.	:	Chapter
m.	:	Madde
MÖHUK	:	Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
RabelsZ	:	Rabels Zeitschrift für Ausländisches und Internationales Privatrecht
Rec. des Cours	:	Recueil des Cours de L'Académie de Droit International de La Haye
sh.	:	sayfa
T.	:	Tome
UNCITRAL	:	United Nations Commission on International Trade Law
UNIDROIT	:	Institut International Pour L'Unification du Droit Privé
Vol.	:	Volume
Y.	:	Yıl